

Dubrovački pomorski muzej

Jozo Luetić

Pomorski muzej Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku je u osnovi povijesnog značaja, koji ima zadatak da sakuplja, eksponira i naučno obrađuje materijal, kojim će ilustrirati teme, vezane sa pomorsko-povijesnim razvitkom historijskog terena Dubrovačke Republike. Osim toga, muzej radi na arhivskom ispitivanju i proučavanju povijesti dubrovačkog pomorstva, te razrađuje one teme, koje još nisu obrađene, a na osnovu povijesno-dokumentiranog materijala, putem štampe i žive riječi u muzeju i izvan njega, odgaja pomorsko-jadranski duh naših naroda.

Ideja o potrebi osnivanja samostalnog muzeja dubrovačkog pomorstva stara je koliko i Dubrovački (»domorodni«) muzej (osn. 1872. god.), u kojem je postojala veoma skromna pomorska zbirka. Međutim, tek prigodom »Izložbe dubrovačkog pomorstva kroz vjekove« (veljače 1941.) osnovan je dubrovački Pomorski muzej. Ovaj je bio smješten sve do svoje reorganizacije (1952.) u zgradi »Rupe«, kad je prešao u prostranije prostorije monumentalne lučke tvrđave sv. Ivana na mulu.

S obzirom na prikazivanje razvoja pomorstva teritorija, koji ima svoju daleku, veoma značajnu i za nauku veoma važnu prošlost, poč. 1949. god. Jadranski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu preuzimlje pod svoju upravu Pomorski muzej u Dubrovniku. Time je dobio široke uvjete i mogućnosti za pun razvoj kao naučna ustanova.

Glavna briga nove uprave bila je da nađe prikladnije prostorije, zatim, da što prije obradi osnovu za naučnu postavu muzeja, da u svim važnijim mjestima bivše Republike organizira mrežu muzejskih povjerenika-saradnika, da evidentira pomorsko povijesni materijal izvan muzeja, da muzejsku zbirku sistematski poveća, da što prije osnuje stručnu knjižnicu — ili jednostavnije rečeno — da neznatnu muzejsku zbirku pretvori u znanstvenu ustanovu.

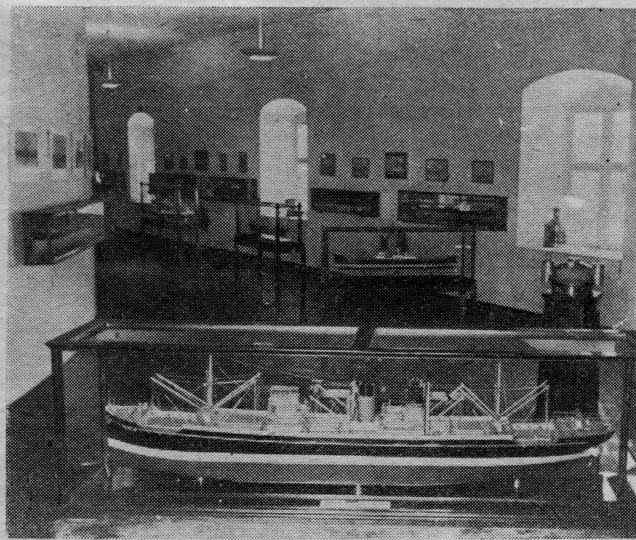
Već 1950. god. je u starim izložbenim prostorijama Rupa izvršena privremena reorganizacija muzejske postave, a početkom 1952. god. N. O. Grada je muzeju ustupio II. kat pomorske tvrđave sv. Ivana na mulu. U toj lučkoj utvrdi, koja je negda branila nepoželjenima prilaz u luku, danas su postavljena tri muzejska odjela.

— Razvoj pomorstva Dubrovačke Republike prikazan je nizom akvarela, ulja na platnu i drvu i grafika. To su većinom slike različitih tipova dubrovačkih brodova, slika dubrovačke luke, portreti dubrov. brodovlasnika, admirala i kapetana. Dubrovačka konzularna služba, ucrtana na geografskoj skici Sredozemlja, predočuje nam snažne dubrovačke pomorsko-trgovačke veze u 18. i poč. 19. stoljeća. U ležećim vitrinama izloženi su štampani originalni naučni radovi

iz pomorstva 16. — 18. st.; zatim atlasi, pomorske karte, pomorske i konzularne diplome, naučni instrumenti i t. d. U slobodnom prostoru izloženi su: brodski topovi, brodska apoteka, brodske zastave i modeli dubrovačkih brodova.

— U susjednom odjelu raznovrsnim eksponatima (nautičke sprave, brodsko oružje, sidra, koloturnici, brodska apoteka, kapetanska pisarnica, pulene i t. d.) evocira nam se slika života pomoraca na dubrovačkim jedrenjacima 19. st., a time je prikazana posljednja značajna epoha pomorstva - jedrenjaka dubrovačkog kraja. Tu su izloženi akvareli, uljane slike i modeli brodova. Posebno mjesto zauzimaju eksponati Dubrovačkog i Pelješkog pomorskog društva, zajednice rođaka Bjelovučići i manjih pom. zajednica. Osobitu pažnju privlače originalni portreti istaknutih dubrov. kapetana 19. st., njihove diplome i odlikovanja za pom. zasluge.

— Dubrovačko parobrodarstvo je prikazano u posebnom odjelu. Ova najzadnja značajna epoha dubrovačkog pomorstva počima slikom prvog dubrovačkog parobroda »Dubrovnik«, koji je bio nabavljen 1880. god. Razvoj dubrovačkog parobrodarstva predočen je modelima, polumodelima, uljanim slikama, akvarelima i fotografijama dubrovačkih parobroda, od kojih su najviše zastupani brodovi Dubrovačke plovidbe i Jugoslavenskog Lloydja. U ovom odjelu nas neki eksponati podsjećaju na udio naših pomoraca u borbi protiv naci-fašizma. Tu se ističe rijetka fotografija brodolomaca sa p/b »Nemanja« u čamcu za spasavanje i originalna natpisna ploča sa čamca za spasavanje p/b »Rd«, koji su parobrodi bili potopljeni u II. svjetskom ratu od njemačkih podmornica.

Pomorski muzej u Dubrovniku

— Zbog pomanjkanja prostora uskladištena je kompletna zbirka »Gruški škar 19. st.«, zbirka pomorskih karata 18.—20. st., kao i kompletna kabina sa bivšeg starog dubrov. parobroda »Solun«.

— Uskoro će se otvoriti javnosti odjel nautičkih sprava.

Stručna knjižnica. Muzej je 1949. god. raspolagao sa 70 knjiga, a danas ima stručnu knjižnicu sa 2.732 inventiranih i 1.645 neinventiranih knjiga. U knjižnici ima dosta rariteta pomorske literature (djela N. Nalješkovića, R. Boškovića, Coronellija, Targa, Jala, V. Babića, J. Carića, Gjaje i t. d.), a ima velik broj starijih i novih pomorsko-stručnih godišnjaka i časopisa.

Arhiv muzeja. U arhivu su pohranjeni spisi dubrovačkog konzulata u Barceloni 18. i poč. 19. st.; zbirka isprava i diploma nekih dubrov. konzulata; arhiv Dubrovačkog pomorskog društva (druga pol. 19. st.), arhiv Pelješkog pomor. društva (druga pol. 19. st.) sa 10.935 spisa; arhiv pom. zajednice Rodaci Bjelovučić; fragmenti arhiva nekih pom. kapetana iz 18. i 19. st.; arhiv nautičke škole; arhiv Dubrovačke plovidbe (20. st.); arhiv parobrod. društva »Naprijed«; dio arhiva parobrod. društva I. dalmat. trg. poduzeća; velika zbirka brodskih dnevnika iz 18., 19. i 20. stoljeća. Muzej je bio pohranio i velik dio arhiva Lučke kapetanije, ali ga je ustupio Drž. arhivu u Dubrovniku.

Fototeka. U fototeci su pohranjene fotografije i negativni svih važnijih muzejskih predmeta, kao i mnogih van muzeja.

Iskapanja, terenski i ostali naučni rad. Godine 1950. i 1951. muzej je vršio vađenje ostataka broda potonulog u Moluntu. Među ostalim dijelovima brodske opreme izvučen je brodski top iz 1786. god. i nešto kugalja, među kojima i specijalne polukugle t. zv. člankasti projektili, koji su se upotrebljavali, do 30-tih godina 19. st., za rušenja takelaze.

Po uputama Jadranskog instituta izvršeno je 1951. god. sakupljanje narodne pomorske terminologije i probno sakupljanje ribarskog običajnog prava u svim važnijim pomorskim centrima povijesnog terena Dubrovačke Republike.

Povremene izložbe. Dana 7. IX. 1952. priređena je, prigodom 100-god. Nautičke škole u

Dubrovniku, izložba pomorskog školstva u Dubrovniku, a istoga dana, prigodom 10-god. naše Ratne mornarice, izložba fotografija iz Narodno-oslobodilačke borbe na moru.

Predavanja. Od 1949. god. upravitelj muzeja je održao niz predavanja iz povijesti dubrovačkog pomorstva. Održana su predavanja preko mjesne Radio-stanice, u Povijesnom društvu Hrvatske, Narodnom sveučilištu, u Domu JN Armije, a predavanja su održana i u okolici Dubrovnika: u Cavtatu, Lopudu, Slanome, Stonu i u Pločama.

Izdavački rad ustanove. 1) Popis dubrovačkih brodova, koji su plovili s plovidbenom dozvolom ili bez nje poslije pada Dubrovačke republike. Dubrovnik, 1941.

2) J. Luetić: Pomorski muzej Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku. Dubrovnik 1952.

3) J. Luetić: Pomorac i diplomat I. Kaznačić, s osvrtom na dubrovačko pomorstvo 18. i poč. 19. st., I. knjiga građe za pomorsku povijest Dubrovnika. Dubrovnik 1954.

4) J. Luetić: »Pomorstvo Dubrovačke Republike u 16. st.«. Naučna osnova postave Pomorskog muzeja u Dubrovniku. Dubrovnik 1955. (šapirografirano).

I ako je temelj muzeja udaren već mnogo prije, on je svoje pravo značenje naučne ustanove dobio tek poslije 1949. godine. Tako je obična, bez ikakove naučne osnove postavljena zbirka, u razdoblju od 5 godina, pretvorena u muzej dubrovačkog pomorstva, postavljen na naučnim principima.

Pomorski muzej u Dubrovniku je značajan dokumenat naše nacionalne vitalnosti i bogate pomorske tradicije dubrovačkog kraja, a pogotovo kad se ima na umu, da je dubrovačko pomorstvo u 16. st. bilo ravno onom grada Venecije, a drži se, da je dubrovačka mornarica u 16. st. bila na trećem mjestu u svijetu. S druge strane Dubrovniku je uspjelo da do kraja odoli mletačkoj agresivnoj politici i trgovačko-pomorskoj ekspanziji, koju su oni nemilosrdno vodili prema istočnoj obali Jadranskog mora, a u toj vjekovnoj borbi ova naša samostalna pomorska država bila je značajna točka našeg stalnog otpora.

